

SECTIONS 5. POLITICS IN UKRAINE

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-666-9-18>

CIVIC INITIATIVES AS A MECHANISM FOR SOCIAL MOBILIZATION AND DEMOCRATIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

ГРОМАДЯНСЬКІ ІНІЦІАТИВИ ЯК МЕХАНІЗМ СУСПІЛЬНОЇ МОБІЛІЗАЦІЇ ТА ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Herman M. V.

*Postgraduate student at the Department
of Political Science
Carpathian National University named
after Vasyl Stefanyuk
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

Герман М. В.

*аспірант кафедри політичних наук
Карпатський національний
університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

Громадянські ініціативи в сучасній Україні розглядаються як один із ключових механізмів, що сприяє активізації суспільної участі, соціальній мобілізації та консолідації демократичних процесів. У науковому дискурсі громадянська ініціатива означає колективну дію громадян з метою вирішення суспільно значущих проблем, які не обходяться лише традиційними формами політичної участі, а включають самоорганізацію, творчий пошук нових форм співпраці та участі у політичному житті суспільства. Інституціоналізація таких ініціатив пов'язана з розвитком громадянського суспільства, що передбачає не лише наявність організацій, але й активну участь широких груп громадян у житті спільнот і вплив на політичні рішення. Український контекст, особливо під впливом зовнішніх загроз і внутрішніх трансформацій, значною мірою активізував громадянські ініціативи як відповідь на виклики часу.

Аналіз розвитку громадянського суспільства в Україні в останні роки показує, що роль громадянських ініціатив значно зросла у зв'язку зі змінами соціально-політичного середовища, посиленням потреби у захисті прав і свобод громадян та викликами, пов'язаними з війною. У національних аналітичних звітах зазначається, що громадянські організації і ініціативи виступають не лише у традиційних сферах правозахисту, але й у питаннях місцевого розвитку, комунікації між владою та громадянами, а також у реалізації механізмів безпосередньої

демократії. Такі ініціативи сприяють формуванню партнерських моделей взаємодії між владою та суспільством, що, в свою чергу, підсилює легітимність політичних рішень і демократичних інститутів [2].

Суспільна мобілізація через громадянські ініціативи віддзеркалює здатність громадян до самоорганізації та колективної дії. Наукові дослідження підкреслюють, що традиційні показники участі у громадському житті, які раніше свідчили про відносно низький рівень залученості населення у формальні організації, значно змінилися під впливом екстраординарних подій. Цей феномен демонструє, що громадяни здатні швидко і ефективно об'єднуватися навколо спільних цілей, особливо коли йдеться про захист базових прав, життєвих інтересів чи реагування на форс-мажорні обставини. Така мобілізація є не лише проявом соціальної солідарності, а й практичним механізмом впливу на соціальні та політичні процеси в країні.

Громадянські ініціативи діють у багатьох сферах суспільного життя, включно з локальною демократією, соціальною підтримкою уразливих груп, антикорупційним контролем, моніторингом діяльності органів влади та участю у процесах прийняття рішень. Законодавче середовище України поступово створює умови для реалізації таких ініціатив через інструменти місцевої демократії, які включають громадські слухання, електронні петиції, консультативно-дорадчі органи та інші механізми участі. Це сприяє формуванню сталих практик участі громадян у визначенні пріоритетів місцевої та національної політики, що є базовим елементом демократичного розвитку [3].

У сфері демократичного розвитку діяльність громадянських ініціатив проявляється також у здатності впливати на нормативно-правове середовище та процеси державного управління. Завдяки активній участі у консультаціях, розробці політик та контролі за їх реалізацією, громадянські ініціативи сприяють підвищенню прозорості, підзвітності і відповідальності владних інститутів перед суспільством [1]. Така форма участі виходить за межі електоральних процесів і включає безпосередню присутність громадян у житті публічної політики.

Особливого значення громадянські ініціативи набули в умовах повномасштабної війни, коли вони стали важливим чинником мобілізації ресурсів та координації дій суспільства для вирішення нагальних потреб. Аналіз сучасних низових ініціатив показує, що їхня здатність ефективно організувати ресурси, співпрацювати з різними партнерами та адаптуватися до динамічних обставин є важливою складовою соціальної стійкості українського суспільства. Така мобілізація не лише забезпечує оперативну реакцію на кризові ситуації, а й укріплює

соціальний капітал, що є основою довгострокового демократичного розвитку.

Розвиток громадянських ініціатив також пов'язаний із підтримкою та розвитком інституційних можливостей для співпраці між громадянським суспільством, владою та міжнародними партнерами. Аналітичні звіти міжнародних організацій відзначають важливість мережування, обміну практиками і підтримки спроможності громадських організацій, що дозволяє громадянським ініціативам мати більш системний вплив на процеси реформування та демократичного розвитку [4]. Такі механізми співпраці сприяють не лише посиленню ролі громадянського суспільства, а й створенню стабільнішого середовища для реалізації громадянської участі на всіх рівнях влади.

Українські громадянські ініціативи також відіграють значну роль у підвищенні політичної культури та громадянської компетентності. Постійна участь у громадських процесах, обговореннях і консультуваннях сприяє формуванню більш усвідомленого громадянського ставлення та розуміння механізмів демократичного урядування. Це, у свою чергу, зміцнює демократичні практики, сприяє зростанню довіри між суспільством та інституціями влади та підтримує прагнення до впровадження відповідальних політичних рішень.

Систематична участь громадян у вирішенні суспільних проблем також підсилює соціальну відповідальність і сприяє створенню умов для сталого демократичного розвитку. Вона формує середовище, в якому громадяни не лише реагують на виклики, а й активно впливають на контури майбутньої політичної системи та процеси трансформації суспільства. Такий внесок громадянських ініціатив у демократичний розвиток України підкреслює їх важливість як механізму суспільної мобілізації, здатного посилювати соціальну згуртованість, демократичну легітимацію влади та довгострокову стабільність суспільства.

Література:

1. Законодавчі ініціативи та активна громадська участь: кроки до сильної місцевої демократії. *Громадський Простір* : веб-сайт. URL: <https://www.prostir.ua/?news=zakonodavchi-initsiatyvy-ta-aktyvna-hromadska-uchast-kroky-do-sylnoji-mistsevoji-demokratiji>
2. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні у 2023–2024 роках. Національний інститут стратегічних досліджень : веб-сайт. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitchni-dopovidi/stan-rozvytku-hromadyanskoho-suspilstva-v-ukrayini-u-2023-2024>
3. Що допомагає громадським ініціативам бути успішнішими під час війни – результати дослідження. *Центр Спільних Дій* : веб-сайт.

URL: <https://centreua.org/analiz-rishen/shho-dopomagaye-gromadskym-initsiatyvam-buty-uspishnishymy-pid-chas-vijny-rezultaty-doslidzhennya/>

4. Strengthening democratic resilience through civic participation during the war and in the post-war context in Ukraine. Council of Europe : web site. URL: <https://www.coe.int/en/web/participatory-democracy/strengthening-civil-participation-in-democratic-decision-making-in-ukraine>